

Votre Programme Matmidim – Chiour ALEPH
Parashat Béchalah – du 24 au 28 janvier 2021

בס"ד

Matmidim
Programme d'étude Mondial

Sujet de la semaine :

Mééin Chaloch

Cette semaine, le sujet d'étude porte sur **la bénédiction de Méein Chaloch**, c'est-à-dire la Brah'a que l'on prononce après avoir consommé des gateaux ou l'un des sept fruits d'Israël.

S'il est déjà reconnu que le Birkat Hamazon est MinHatorah et que toutes les autres Brah'ot de consommation sont Miderabanan, les Richonim ont été en discussion en ce qui concerne la Braha de Méein Chaloch. Ce qui implique certaines Halahot évidemment, notamment dans les cas de Safeq (doute).

Le but sera de clarifier cette Mah'loket au maximum, et de comprendre la portée de cette Braha par rapport à d'autres aliments.

Bon Limoud sur Matmidim !

Tephila avant le Limoud

הי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שלא יארע דבר תקלה על ידי, ולא אכשל בדבר הלכה, וישמחו בי חברי, שלא אמר על טמא טהור ולא על טהור טמא, ולא על מטר אסור ולא על אסור מטר, ולא יפשו חברי בדבר הלכה ואשמת בהם. כי יי' תן חכמה מפיו דעת ותבונה. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך

Tephila après le Limoud

מודה אני לפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש. ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. שאני משקים והם משפמים. אני משקים לדברי תורה והם משפמים לדברים בטלים. אני עמל והם עמלים. אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אני רץ והם רצים. אני רץ לחיי העולם הבא, והם רצים לבאר שחת. שגאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת. אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם, ואני אבטח בך

Programme du Dimanche

1. La source des Birkot Hanéhénin

Etudier ces Psoukim qui seront traités ensuite dans la Guemarra suivante :

דברים פרשת עקב פרק ח פסוק ח-י

אֶרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֵרָה וְגִפְוֹן וַיִּתְאַנֶּה וַרְמוֹן אֶרֶץ-זֵיתִית שֶׁמֶן וַדְבָשׁ:

אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא בְמִסְכָּנֹת תֹּאכַל-בָּהּ לֶחֶם לֹא-תִתְחַסֵּר כָּל בָּהּ אֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִינִי בְרָזַל וַיִּמְהַרְרֶיהָ תִּחְצַב נְחֹשֶׁת:

וְאָכַלְתָּ וְשִׂבַּעְתָּ וַיְבָרַכְתָּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל-הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן-לָךְ

ביצד מברכין פרק שישי ברכות מד.

מתני' אכל ענבים ותאנים ורמונים מברך אחריהם שלש ברכות דברי רבן גמליאל וחכ"א ברכה אחת (מעין שלש) ר"ע אומר אפי' אכל שלק והוא מזונו מברך עליו ג' ברכות השותה מים לצמאו מברך שהכל נהיה בדברו ר' טרפון אומר בורא נפשות

רבות וחסרונן: **גמ'** מ"ט דר"ג דכתיב יארץ חטה ושעורה וגו' וכתיב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וגו' וכתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך ורבנן ארץ הפסיק הענין ור"ג נמי ארץ הפסיק הענין ההוא מבעי ליה למעוטי הכוסם את החטה א"ר יעקב בר אידו א"ר חנינא ככל שהוא מחמשת המינין בתחלה מברך עליו במ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש אמר רבה בר מרי אריב"ל כל שהוא משבעת המינין בתחלה מברך בורא פרי העץ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש א"ל אב"י לרב דימי מאי ניהו ואי ברכה אחת מעין שלש

רש"י

שורפה חיה ס': **מתני'** מברך אחריהם ג' ברכות. ר"ג לטעמיה דאמר לעיל בפירקין (דף לו.) כל שהוא מזו' המיניס מברך אחריו ג' ברכות: אפינו אכל שלק. של ירק: והוא מזונו. שסמך עליו למזון: וחסרון. לרכי ספוקין: **גמ'** וברכת. אכלהו קאי ובהוא קרא ג' ברכות רמיזי כדאמרין צפרק שלשה שאכלו (לקמן דף מה.): ארץ הפסיק הענין. ולא קאי וברכת אלא אלחם דסמין ליה: ור"ג הסוא. הפסקה לפרושי חטה דכתיב צקרא קמא אתא ולמעוטי שאס כססה כמות שהיא אין זו בכלל ברכה אלא עשאה לחם: חמשה המיניס. כולם מין דגן חטין ושעורין וכוסמין ושזולת שועל ושיפון. כוסמין מין חטה שזולת שועל ושיפון מין שעורה: מברך עליו ב"מ מזונו. אם עשאו תבשיל: כל שהוא מזו' המיניס. משאר ז' המיניס האמורים צפסוק ואינו מין דגן: אפרי דעץ על

Définir l'explication de Raban Gamliel et des Hahamim. Laquelle vous semble-telle la plus évidente? L'interruption du Passouk impique-t-elle que l'avis des Hahamim soit Miderabanan ?

Les mots du jour à apprendre :

Orge	שְׁעוֹר
figue	תְּאֵנָה
grenade	רְמוֹן

Programme du Lundi

Chitot des Richonim qui pensent que Méein Chaloch est MinHatora

Expliquer comment les Richonim ont commenté les Hah'amim.

Peut-on expliquer d'après les Hahamim pourquoi la Torah écrit dans le troisième Passouk de Bénir Hachem sur la « terre » qui comprend normalement tout ?

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף מד עמוד א

ורבנן ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם הפסיק הענין, קשיא לי אם כן מעין ג' לרבנן מנא להו לתאנים וענבים, ונ"ל דלרבנן מדאדכרינהו רחמנא הכא להני וכתב בתרייהו ואכלת ושבעת וברכת שמע מינה שאף הן טעונין ברכה ואי לאו דאתא תאכל בה לחם ואפסקיה הוה מברכין עליה ג' ממש כר"ג, השתא דאדכרינהו ואפסקיה לענייני' בלחם שמעינן דלא מברכין ברכה גמורה אלא אלחם לחוד ואשאר מברכין ברכת הלחם דהיינו מעין ג' [...]

Utiliser le commentaire de Tosfot Harosh pour comprendre pourquoi les Rishonim ont compris comme une évidence de base que la Braha soit MinHatora.

תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף מד עמוד א

ורבנן ארץ הפסיק הענין. פרש"י ולא קאי וברכת אלא אלחם דסמיך ליה, תימא א"כ ברכה מעין שלש על שבעת המינים מנא לן וכתב ה"ר יונה דברכה אחת מעין ג' מדרבנן היא, והביא ראיה מדאמרין לעיל שאם ברך על

התמרים ברכת הזן במקום ברכה אחת מעין ג' שיצא דתמרים נמי מיזן זייני ואי ברכה אחת מעין ג' דאורייתא היאך יצא בברכה אחת. **וקשה לי דברישי פרקין משמע דהויא דאורייתא דקאמר יליף מז' המינין מה ז' המינין דבר שנהנה וטעון ברכה**, ונראה לפרש ארץ הפסיק הענין שאין צריך לברך ג' ברכות ארוכות שמזכירין בהם הארץ והמזון כדדרש לקמן הארץ זו ברכת הארץ אבל לעולם וברכת קאי על כל ז' המינין. והא דאמרין לעיל שאם ברך על התמרים ברכת הזן יצא ר"ל שאין צ"ל על העץ ועל פרי העץ שהוא כנגד ברכה ראשונה אבל יאמר על ארץ טובה ורחבה ויגמור [עי' בפסקים פ"א סי"ד]

Les mots du jour à apprendre :

Soif	צָמָא
Manque	חֶסְרוֹן
Interrompu	הִפְסִיק

Programme du Mardi

Chitot des Richonim qui pensent que Méein Chaloch est Miderabanan

רמב"ם הלכות ברכות פרק ח הלכה יב

כל הברכות האלו אם נסתפק לו בהם אם בירך או לא בירך אינו חוזר ומברך לא בתחלה ולא בסוף, מפני שהן מדברי סופרים

כסף משנה הלכות ברכות פרק ח הלכה יב

כל הברכות האלו אם נסתפק לו בהם אם בירך או לא וכו'. כבר כתב רבינו פ"ד שברכה שאינה מן התורה אינו חוזר ומברך מספק ודייק רבינו לכתוב כל ברכות האלו דמשמע דוקא אלו האמורים בפרק זה שהן מדרבנן אינו חוזר ומברך לא בתחלה ולא בסוף אבל ברכה שלאחר המזון שהיא מדאורייתא חוזר ומברך וכמו שכתב בסוף פרק ב'. ומשמע שהוא סובר שאפילו ברכה מעין ג' אינה מן התורה ואפילו על המחיה ולפיכך כתב בסוף פ"ב דין נעלם ממנו ולא ידע אם בירך לאחר המזון חוזר ומברך קודם שכתב ברכת חמשת מיני דגן שבפ"ג

Etudier cette Guémorra utilisée par Rabenou Yona pour prouver que Méein Chaloch est Miderabanan. Comment le Tosfot Harosh cité plus hautrépond-il à ctte preuve ?

מאימתי פרק ראשון ברכות

י.ב.

דתמרי אכל ופתח אדעתא דתמרי וסיים בדנהמא היינו בעיין לא צריכא כגון
 דאכל תמרי וקסבר נהמא אכל ופתח בדנהמא וסיים בדתמרי [יצא] דאפילו
 סיים בדנהמא נמי יצא מאי טעמא דתמרי נמי מיזן זייני: אמר רבה

רבינו יונה מסכת ברכות דף לב עמוד א

ונראה למורי הרב נר"ו דברכת מעין שלש אינה אלא מדרבנן ומביא רביה מדאמרי' (ד' יב א) שאם בירך על התמרים ברכת הזן יצא דתמרי נמי מיזן זייני ואם איתא דברכה אחת מעין שלש היא מן התורה האיך היה אומר שאם אמר במקומה ברכת הזן יצא אלא ודאי אינה אלא מדרבנן לפיכך אם אמר במקומה ברכת הזן כיון שהזכיר ברכת מזון יצא ויש שהיו דוחין ואומרים כי מה שאמר שיצא ר"ל שאין צריך לומר על העץ ועל פרי העץ שהיא כנגד הברכה הראשונה וכיון שאמר ברכת הזן יצא מזה אבל צריך לומר ועל ארץ טובה ורחבה ואילך מפני שצריך לומר מעין שתי ברכות ואין זה מתקבל דלשון יצא לגמרי משמע ובגמרא מפרש דרבן גמליאל שלא היה חושש למה שהפסיק ארץ אשר לא במסכנות בינתיים והיה אומר שעל כל ברכות המינים צריך ברכת שלש משום דסבירא ליה דארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא בא למעוטי אלא כוסס את החטה ולפיכך אמר לחם לאשמועינן דדוקא בלחם או בדבר שהוא מזון מברך ברכת שלש אבל כוסס את החטה אף על פי שהוא מין חטה אינו מברך עליו ברכת ג'

Les mots du jour à apprendre :

Notion	ענין
Lui j'en ai besoin	ההוא מבעי ליה
Pour exclure	למעוטי

Programme du Mercredi

Comment la Halah'a est-elle fixée ?

טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רט

כתב הרמב"ם ז"ל כל הברכות כולן אם נסתפק אם בירך אם לאו אינו חוזר ומברך לא בתחלה ולא בסוף מפני שהם מדברי סופרים ונראה דוקא ראשונה שהיא מדרבנן דנפקא לן מסברא שאסור ליהנות מהעה"ז בלא ברכה אבל ברכה אחרונה מעין ג' דז' המינין דאורייתא היא דמסמיך ליה אקרא חוזר וכן נראה מדברי ה"ג

בית יוסף אורח חיים סימן רט

ג כתב הרמב"ם כל הברכות כולן אם נסתפק וכו'. זה לשונו בפרק ח' (הי"ב) כל הברכות האלו אם נסתפק לו בהם אם בירך אם לא בירך וכו' ודייק לכתוב כל הברכות האלו שכל הברכות שבאותו הפרק הם מדברי סופרים לאפוקי ברכת המזון שהיא מדאורייתא שאם נסתפק לו צריך לחזור ולברך וכמו שכתב בפרק שני (הי"ד) ורבינו מוסיף גם ברכה אחרונה דמעין שלש שגם היא מדאורייתא וכן משמע בריש פרק כיצד מברכין (לה). וכן כתב הרשב"א שם (ד"ה הכי) דליכא דטעון ברכה לא לפניו ולא לאחריו מן התורה אלא שבעת המינים בלבד שהם טעונים ברכה לאחריהם מן התורה הא שאר מינים בין לפנייהם בין לאחריהם אין טעונים כלל אלא מסברא וקרא אסמכתא בעלמא עד כאן וכן כתב גם כן הרא"ש בפרק ההוא (סי' טז) וזה לשונו ויש להסתפק על ברכת בורא נפשות רבות אם צריכה שיעור אם לאו דדילמא דוקא ברכה מעין שלש דכתיב (דברים ח' י) ואכלת ושבעת וברכת היא דבעיא שיעור וכו' משמע דס"ל דברכה מעין שלש דאורייתא היא. ומכל מקום לשון רבינו אינו מכוון דמאחר שהוא סובר דברכה מעין שלש דאורייתא היא לא הוה ליה לכתוב דמסמיך לה אקרא שנראה שאינו רק אסמכתא בעלמא אלא הוה ליה לכתוב דמייתי לה מקרא: אבל מדברי הרמב"ם (פ"ח הי"ב) נראה דברכה מעין שלש נמי הוא דרבנן שאין שום ברכה מן התורה כי אם ברכה שלאחר אכילת פת לבד וכבר כתבתי זה בסימן קפ"ד (קסד. ד"ה אכל) וכתב סמ"ג (עשין כז קיג ע"ג) מתוך הלכות גדולות (ברכות י' ע"ד) משמע שברכה אחת מעין שלש מן התורה דקאי וברכת אף אתאנים ורימונים הנכתבים במקרא ואין נראה לי דאם כן יברכו עליהם שלש ברכות ממש אלא ודאי וברכת לא קאי אלא אלחם עד כאן לשונו

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רט סעיף ג

כל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו, אינו מברך לא בתחלה ולא בסוף, חוץ מבה"מ מפני שהוא של תורה

משנה ברורה סימן רט ס"ק י

(י) חוץ מבה"מ - והוא שאכל כדי שביעה דאז הוא מחוייב מן התורה ועיין לעיל קפ"ד ס"ד במ"ב. והנה (י) מהמחבר משמע שסתם כהרמב"ם וסמ"ג שסוברין דברכה מעין שלש שמברכין על שבעת המינים הוא מדרבנן אבל באמת יש הרבה ראשונים שסוברין שהוא מדאורייתא וע"כ כתבו האחרונים דמי שאכל כדי שביעה [יד] מפירות או תבשיל של שבעת המינים ונסתפק לו אם בירך אחריו יאכל עוד מאותו המין שיעור כזית ויברך אחריו ויוציא עי"ז גם הספק שלו ועיין בפמ"ג שמצדד דאם אין לו מאותו המין יקח ממין אחר שהוא משבעת המינין כגון שאכל פרי עץ יקח מיני מזונות ויכלול בהברכה

Les mots du jour à apprendre :

Selon sa téhorie	לְטֵעֲמִיָּה
Plus haut	לְעֵיל
Plus loin	לְקִמָּן

Programme du Jeudi

Deux Dinim qui permettent de comprendre la portée de cette Brah'a

(1) שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף יג

אם אכל פירות מז' המינים ואכל תפוחים, א"צ לברך על התפוחים בורא נפשות, שגם הם בכלל ברכת על העץ שגם הם פה"ע הם; אבל אם אכל תפוחים ושתה יין, צריך לברך בורא נפשות על התפוחים; וכ"ש אם אכל בשר או פרי האדמה ושתה יין, או אכל מז' המינים שצריך לברך על כל אחת ואחת; וה"ה אם אכל בשר ודגים ואכל מחמשת מינים, אין ברכת על המחיה פוטרת את הבשר ואת הדגים

משנה ברורה סימן רח ס"ק סב

שגם הם וכו' - הא לא"ה אין ברכה מעין ג' פוטרת בנ"ר וכן להיפך [אחרונים]

שם ס"ק סג

פרי העץ הם - פי' אלא שמפני שאין חשובין כ"כ לא קבעו עליהן ברכה זו ועכשיו שמברך בלא"ה ברכה זו פוטרת [ג] ודוקא אם אכל תפוחים עצמן אבל סחטן ושתה מימיהן אינו נפטר בברכת על העץ דלאו פרי הוא כלל

(2) שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רח סעיף יז

ברכת שלש אינה פוטרת מעין שלש, שאם אכל דייסא אין ברכת המזון פוטרתו; אבל בין ברכת ג' פוטרתו, שאם בירך על היין ברכת המזון במקום על הגפן, יצא; וה"ה אם בירך על התמרים ברכת המזון במקום על העץ, יצא; ואפילו לא אמר אלא ברכת הזן, בין על היין בין על התמרים, יצא; ואם נזכר עד שלא חתם בברכת הזן, יתחיל: ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ויסיים ברכה דמעין שלש

משנה ברורה סימן רח ס"ק עד

שאם אכל וכו' - ר"ל שלא בתוך הסעודה דאלו בתוך הסעודה [עג] אפילו קודם בהמ"ז ודאי ג' ברכות פוטרן

שם ס"ק עה

עה) דייסא - וה"ה שאר מיני תבשילין שהם מה' מיני דגן ואף דכל זה הוא זיין יותר מתמרים אפ"ה כיון דאית להו עילויא אחרינא בפת שפת נעשית עיקר ממיני דגן לא שייך ברכת שלשה כ"א בפת. ודע דלדינא הסכימו כמה אחרונים שלא כדעת המחבר אלא דדייסא וכן כל שהוא ממיני דגן בדיעבד בהמ"ז פוטרן דכיון דהוא זיין לא גריעא מתמרים [וכ"ש בפת כיסנין דודאי בהמ"ז פוטרן]

שם ס"ק עז

על התמרי' - דתמרים נמי זיין כעין מיני דגן ושייך בהו בדיעבד בהמ"ז משא"כ שאר פירות אפי' מז' המינים אפי' בדיעבד אין יוצא בבהמ"ז

שם ס"ק עח

אלא ברכת הזן וכו' - אף על גב שאין בו מעין שלש מ"מ כיון שכבר גמר הזן את הכל שוב אין יכול לומר הברכות הנותרות שלא נתקנו לכתחלה על היין והתמרים

Les mots du jour à apprendre :

S'est appuyé	סָמָה
Se rapporte à tous	אָפּוֹלְהוּ קָאִי
Allusion	רְמִז

Bon Limoud sur Matmidim !